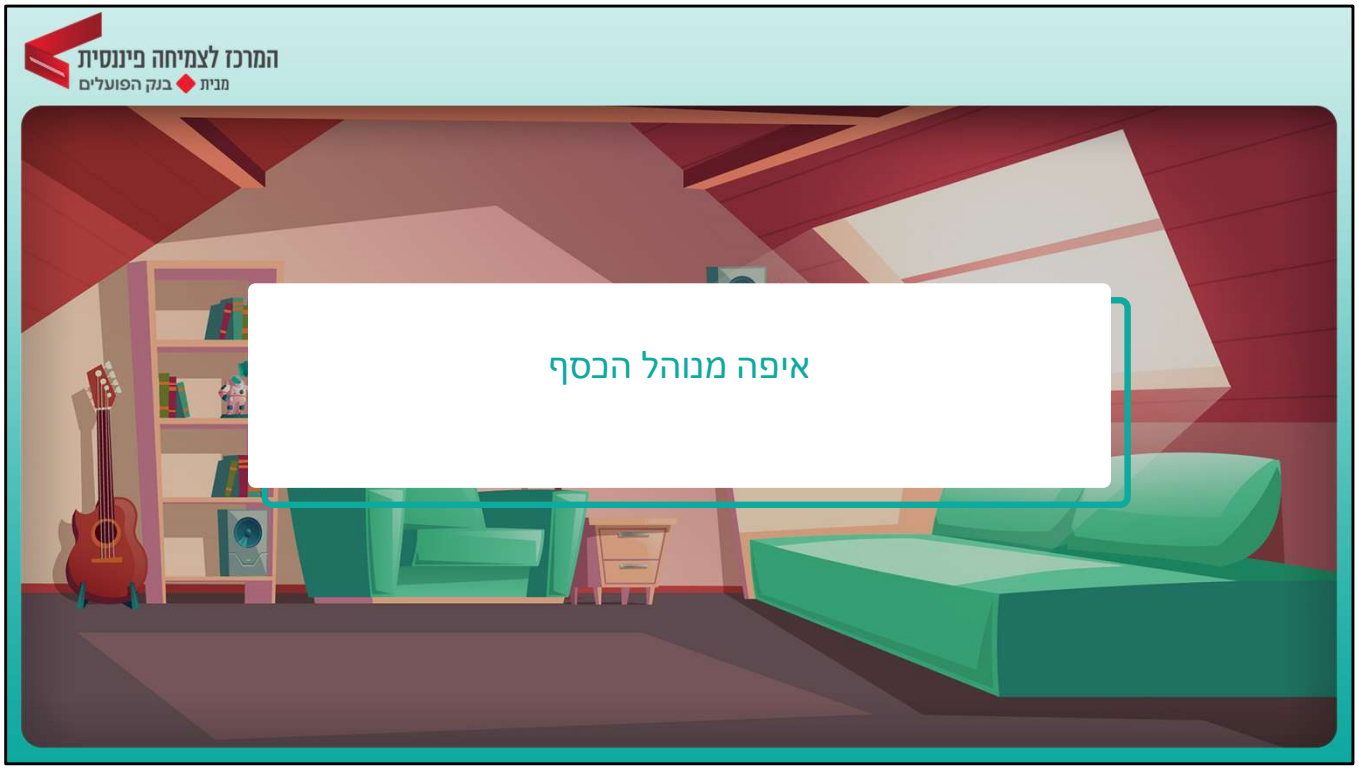

<u>למורה:</u>
שיעור זה הוא השיעור השני בתכנית "חינוך לאחריות" המיועד לכיתות ג'-ד', תחת החטיבה הראשונה "אחריות שלי על הארנק שלי".
מיקום השיעור ברצף הלמידה: שיעור שני בתכנית, אחרי שיעור "ההתנהלות הכספית שלי" ולפני שיעור "תפקיד הכסף בחיים שלי".

נושאי השיעור:
- המטבע הישראלי
- תפקידם של הבנקים
- חשבון בנק
- אמצעי תשלום

ציוד נדרש לשיעור:
- להצגת המצגת: מחשב, מקרן
- נספח א' פעילות שקף 4
- נספח ב' עבודה מושגית
- אופציונלי: אמצעי תשלום ישנים/ דמוי: כסף מונופול, כרטיס אשראי, צ'קים. ניתן גם להדפיס ולהדביק על קרטון. מטבעות שוקולד.

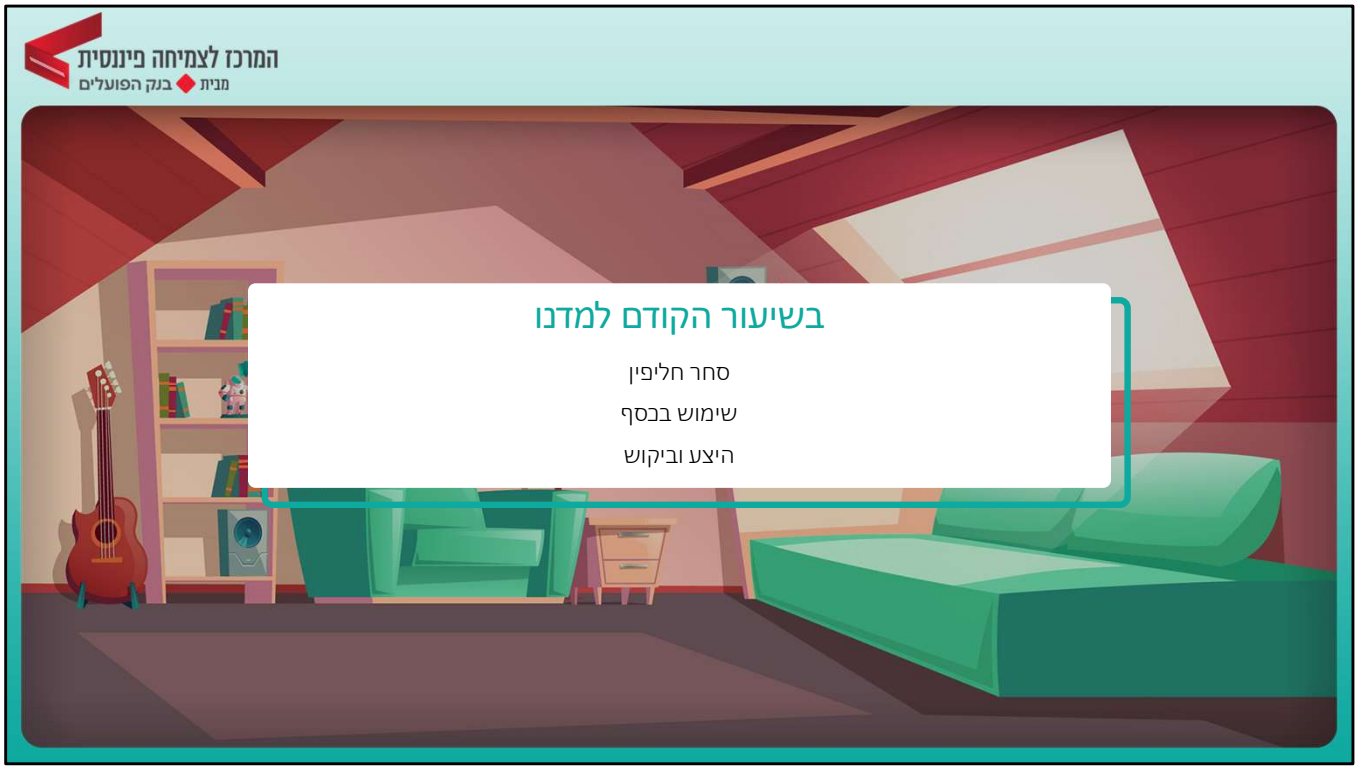

למורה: (3 דק')
חזרי בקצרה על נושאי השיעור הקודם.
אמרי ושאלי:
השיעור הקודם היה השיעור הראשון בתכנית. למדנו והתנסינו בסחר חליפין כאשר החלפנו ביננו פירות, כפי שהיה קיים בעבר. מישהו רוצה להסביר לי מהו סחר חליפין?

למדנו על חסרונות סחר חליפין לעומת שימוש בכסף. דיברנו על כך שסחורה עלולה

להתקלקל, בנוסף ישנו קושי להגדיר את שווי הסחורה המוחלפת. סחר חליפין גם מאלץ

כל אדם להפוך להיות 'איש מכירות').

בסוף הסברנו כיצד מתמחרים מוצר (לפי היצע וביקוש).

שאלי: האם יש משהו לא מובן מהשיעור הקודם?
השלימי את החסר אם נדרש.

למורה: (3 דק')
הציגי לתלמידים את השטרות והמטבעות על גבי השקף.
הסבירי: כפי שאתם כבר בטח יודעים, תשלום בשקלים יכול להתבצע גם במטבעות וגם בשטרות. לכל מטבע או שטר יש ערך אחר.
תשלום במטבעות או בשטרות נקרא 'מזומן' – כסף זמין.
שאלי: אילו עוד אמצעי תשלום קיימים? (כרטיס אשראי, צ'קים).
הסבירי:
מטבעות הוטבעו בארץ ישראל החל מהמאה הרביעית לפני הספירה. כשהחשמונאים השתחררו מהכיבוש היווני במאה השנייה לפני הספירה וטיהרו את בית המקדש, הם לא רצו להשתמש במטבעות הזרים, אלא ייצרו מטבעות משלהם (על מנת לסמל עצמאות יהודית). על המטבעות נהגו לכתוב בכתב עברי קדום בו השתמשו בימי בית ראשון.
בשנת 1954 נכנס לשימוש המטבע "לירה ישראלית".
בשנת 1980 הוחלפה הלירה בשקל ולבסוף בשנת 1985 נכנס לשימוש השקל החדש שמשמש אותנו עד היום.

שאלי: למה לדעתכם אין בעולם מטבע אחיד? למה לא כל המדינות בעולם משתמשות באותו מטבע?
אספי תשובות **והסבירי**:
ובכן, מטבע, ממש כמו ההמנון והדגל, מבטא את עצמאותן של המדינות, ולכן קשה למדינות לוותר עליו.
שאלי: כיצד קרוי המטבע בו משתמשיפ באמריקה? (דולר) ובאיזה מטבע משתמשים

באירופה? (יורו)
*עובדת בונוס: פעם, לכל מדינה באירופה היה מטבע אחר. בשנת 1999, החליטו 11 מדינות אירופאיות להנהיג מטבע אחיד בשם "יורו", בו ניתן להשתמש כמעט בכל מדינות אירופה.

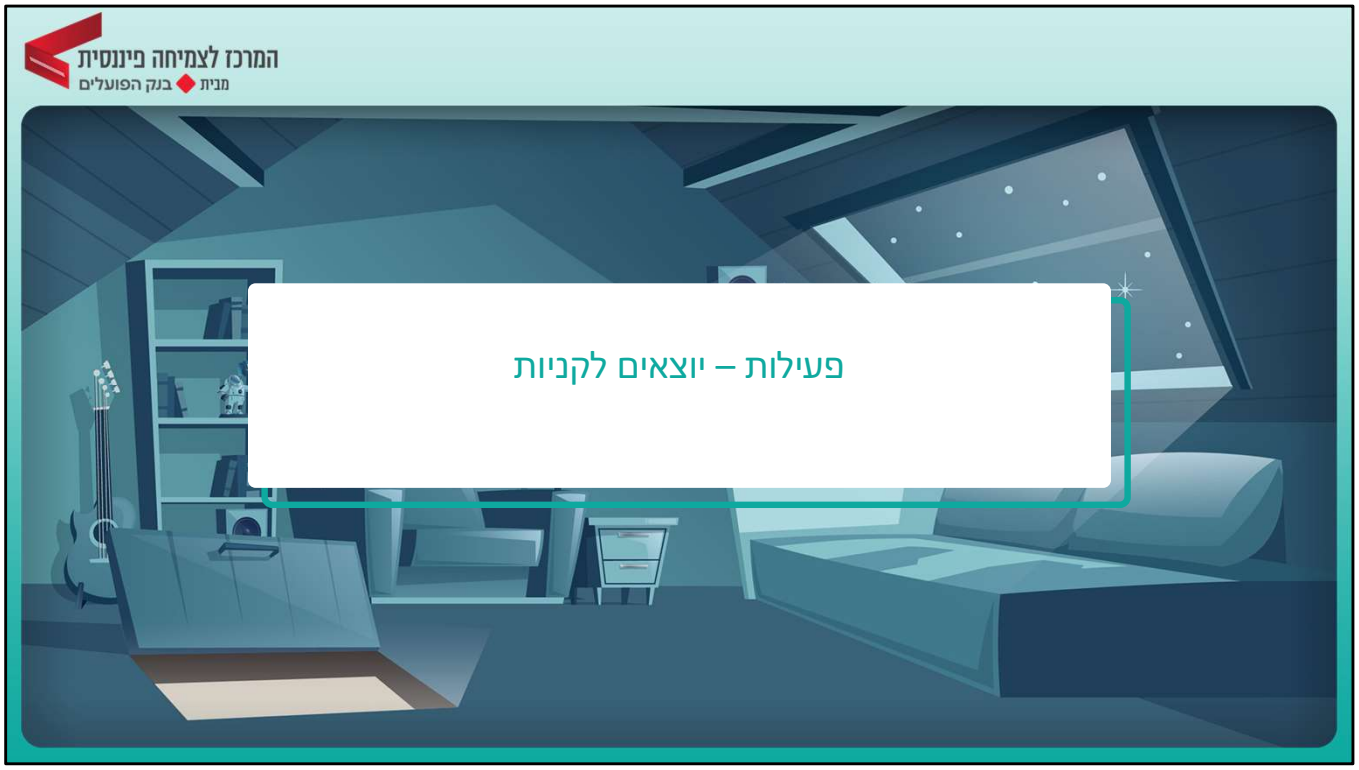

<u>למורה: (7 דק')</u>
פעילות – יוצאים לקניות (עבודה בזוגות – נספח א').
מטרה לימודית: התלמידים יכירו את השטרות והמטבעות ואת ערכן.
ציוד נדרש: נספח א', טושים.

מהלך ההפעלה: על כל זוג למלא בטבלא בנספח א' שתי אפשרויות תשלום לכל מוצר.
התלמידים יציירו את השטרות והמטבעות.

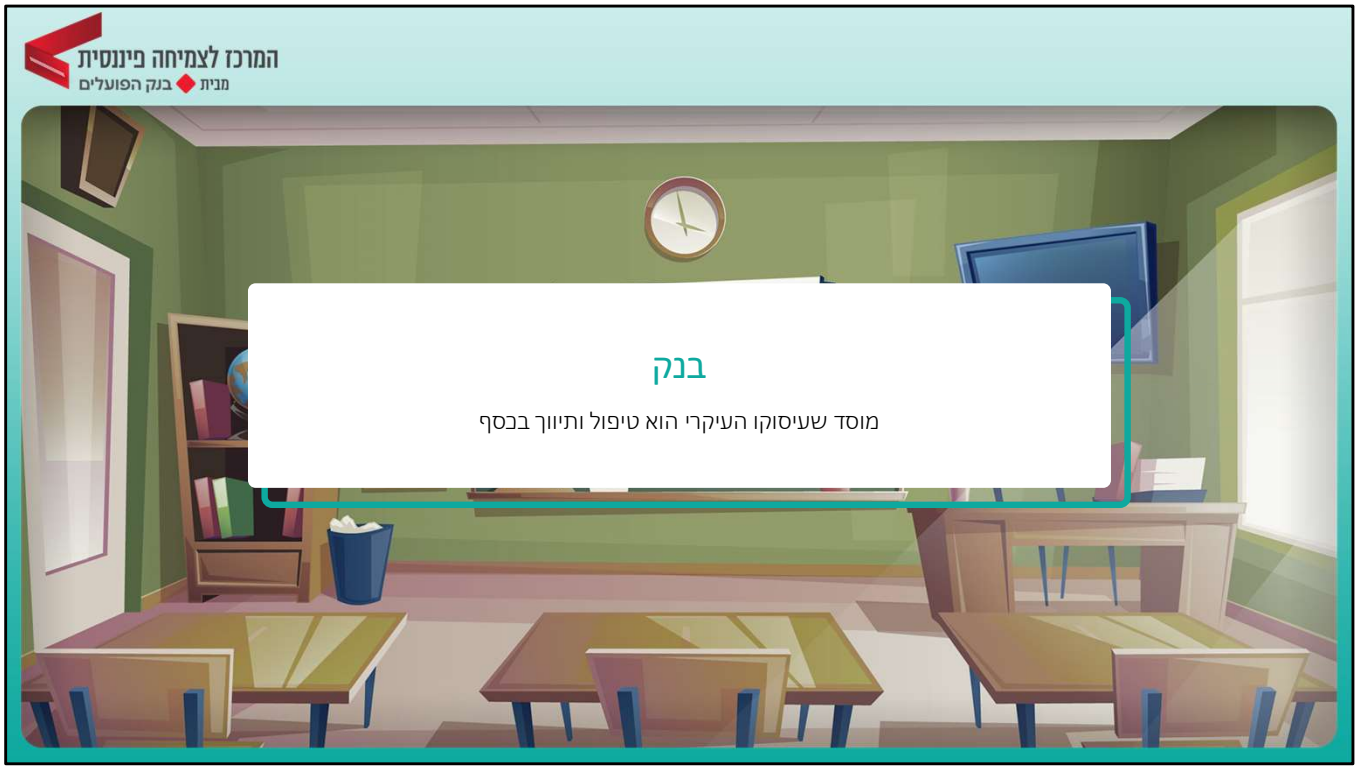

למורה: (3 דק')

הציגי את מטרתו של הבנק המופיעה על גבי השקף.

שאלי: בשביל מה בכלל צריך בנקים?

הסבירי: כעת אקריא לכם סיפור קצר שמסביר למה יש צורך בבנקים וכיצד הם התפתחו. (נספח ב')

שאלי את התלמידים: מישהו מכם ביקר פעם עם ההורים בבנק? מה ראיתם? אתם יודעים מה אמא ואבא עשו שם?

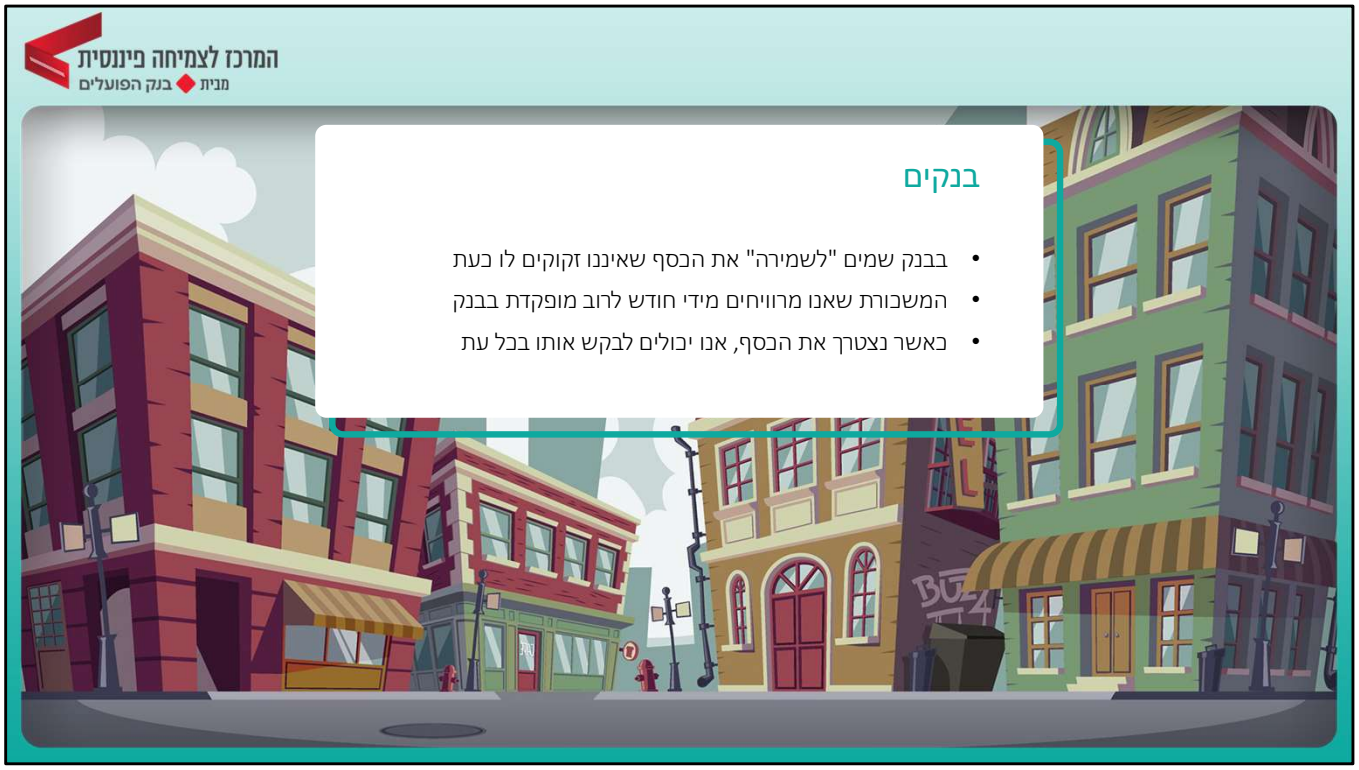

<u>למורה:</u> (5 דק')
סכמי את הנקודות על גבי השקף.
לכל אדם יש בבנק 'חשבון' בו מנוהלים כספיו. כשאדם מקבל משכורת, לרוב סכום הכסף נכנס ישירות לחשבון הבנק.
הסבירי: אם לאדם יש 500 שקלים בחשבון הבנק (כתבי 500 ש"ח על הלוח) ובתחילת החודש הוא מקבל משכורת של 2000 ש"ח (כתבי 2000 ש"ח על הלוח) יהיו לו 2500 ש"ח בחשבון (כתבי את הסימן + בין הסכומים וסכמי).
שאלי: אם למחרת אותו אדם עורך קניות בשוק ולצורך כך הולך לבנק ומבקש 'למשוך' 350 ש"ח, איזה סכום ישאר בחשבון הבנק?

שאלי את התלמידים:
האם ראיתם פעם כיצד 'מושכים' את הכסף מהבנק?
הסבירי: ישנן דרכים שונות לבקש את הכסף שלכם מהבנק. למשל אפשר ללכת לבנק ולבקש את הכסף מהבנקאי (מי שביקר בבנק קרוב לוודאי ראה זאת), אפשר להשתמש במכשיר הכספומט שנמצא ברחוב בסמוך לבנק.

<u>הרחבה למורה:</u>
בַּנְק (בצרפתית: banque; מאיטלקית: banco – שולחן או ספסל (שעליו שמים את המטבעות כדי לקבוע את ערכם) הוא מוסד פיננסי שעיסוקו העיקרי הוא טיפול ותיווך

בכסף. פעולות הבנק הן: קבלת פיקדונות כספיים מפרטים, עסקים ותאגידים במסגרת חשבונות שקים, חיסכון או השקעה ומתן הלוואות לאחרים. הבנק ממלא תפקיד חשוב בכלכלה, בכך שהוא מתווך בין אלו שיש להם כסף שאינו דרוש להם באופן מיידי לבין אלו המבקשים להשתמש בממון זה למגוון מטרות. הבנק משלם לראשונים וגובה מהאחרונים ריבית, שהיא מחיר השימוש בכסף.

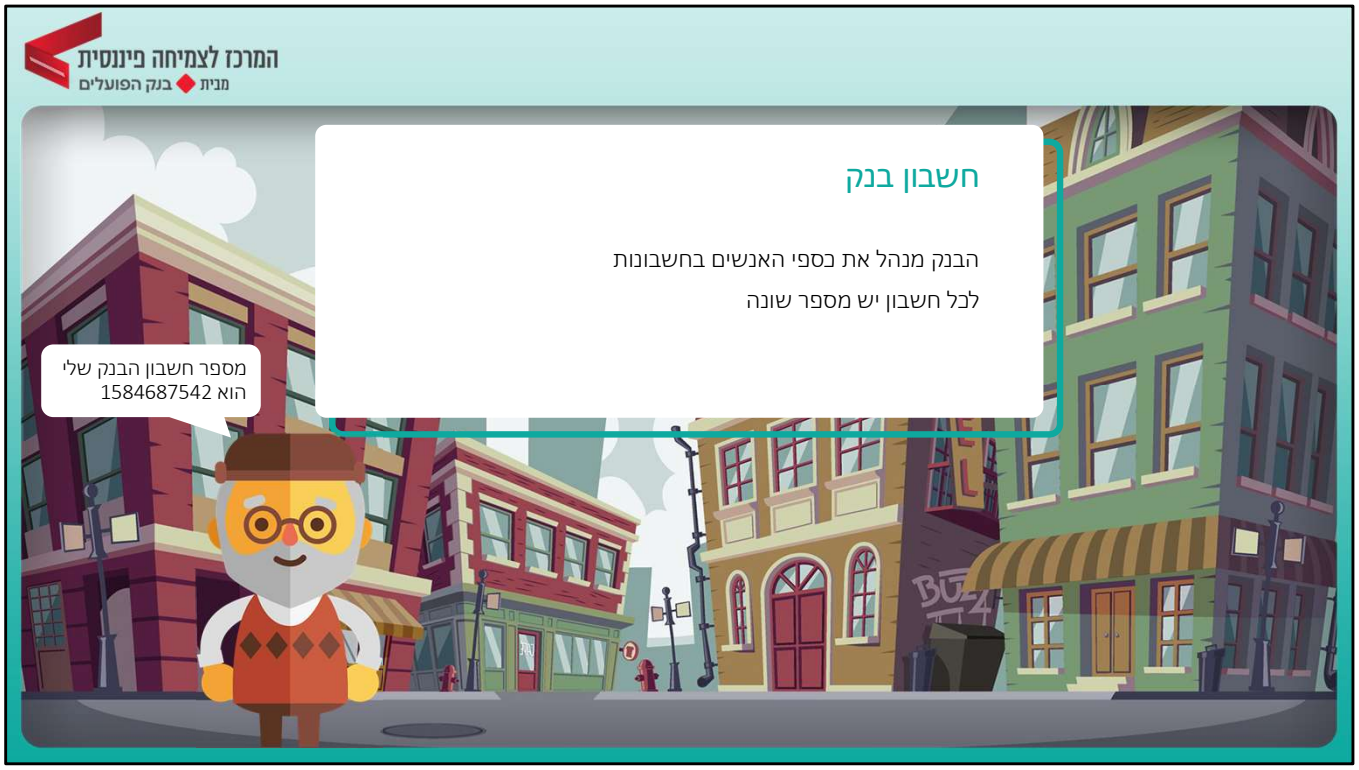

<u>למורה:</u> (5 דק')
הסבירי: לכל אדם שמנהל את כספיו בבנק יש חשבון בנק. לכל חשבון בנק יש מספר שונה.
כך למעשה אפשר לזהות למי שייך החשבון (תני דוגמא: לדני יש חשבון בנק שמספרו 123 וליוסי יש חשבון בנק שמספרו 777. כשדני רוצה למשוך כסף מהחשבון, הוא אומר לבנקאי שמספר החשבון שלו הוא 123 וככה הבנקאי יודע מאיזה חשבון לקחת את הכסף.
שאלי: אם לדעתכם דני היה אומר לבנקאי שמספר החשבון שלו הוא 777, האם הבנקאי היה נותן לו את הכסף? (התשובה היא כמובן לא. הבנקאי מזהה את הלקוח באמצעות תעודת זהות לפני ביצוע המשיכה).

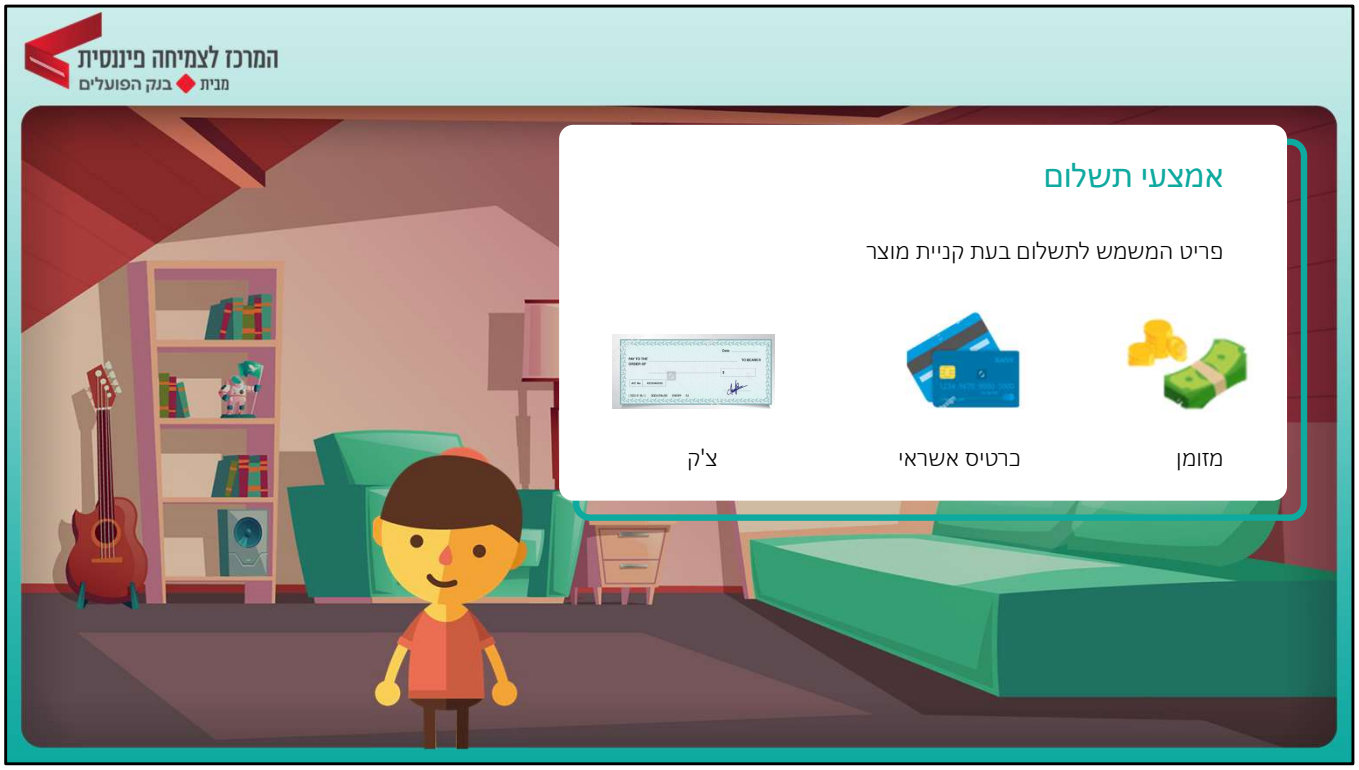

למורה (10 דק'):
שאלי: כשאתם הולכים עם ההורים והם קונים משהו, כיצד הם משלמים? (מזומן, כרטיס אשראי, צ'ק)
הציגי את ההגדרה לאמצעי תשלום ואת את שלוש הדוגמאות: מזומן, צ'קים וכרטיס אשראי.
הדגישי: ישנם עוד אמצעי תשלום שונים כמו תשלום באמצעות אפליקציה סלולרית ועוד, אך אנו נתמקד בעיקריים.
אמרי: כעת נעבור בקצרה על כל אמצעי תשלום ונכיר את יתרונותיו וחסרונותיו.

למורה:

הסבירי: אמצעי התשלום הראשון שנדבר עליו הוא **כסף מזומן** – שטרות ומטבעות.

הסבירי:

יתרונות:

- מזומן הוא מוחשי – ניתן לגעת בו ולראות אותו בעיניים ולכן יותר קל לבצע מעקב אחר הכסף שנמצא בארנק.
- ישנם מקומות שנותנים הנחה בקנייה כאשר משלמים במזומן.

חסרונות:

- מזומן עלול להיגנב או ללכת לאיבוד
- ישנה סכנה לקבל כסף מזויף – שטרות הכסף והמטבעות מיוצרים בבנק הראשי – בנק ישראל. ישנם אנשים (פושעים) שמייצרים בעצמם כסף מזוייף וקונים איתו. כך הוא עובר מיד ליד.
- יש מוצרים אותם ניתן לקנות ולהזמין דרך האינטרנט – מזומן לא יכול לשמש לשם כך. בקניות באינטרנט.

שאלי: מה אפשר לקנות באינטרנט? (בגדים, קניות בסופר וכו').

<u>למורה:</u>

הסבירי: אמצעי התשלום הבא שנדבר עליו הוא כרטיס האשראי. *(רצוי בשלב זה להציג דוגמא של כרטיס אשראי).
כרטיס האשראי הוא כרטיס מגנטי (יש עליו פס מגנטי עם מידע) שמקושר ישירות לחשבון הבנק.
כדי לבצע תשלום, צריך להכניסו למכונה שמזהה את המידע על הפס המגנטי.

<u>יתרונות</u>:
- כרטיס אשראי הוא אמצעי תשלום זמין ונוח (אין צורך להיסחב עם כסף מזומן) ובכך בעצם ניתן למנוע גניבות של כסף וזיופים.
- ניתן להשתמש בו על מנת לבצע קניות באינטרנט ובטלפון.

<u>חסרונות</u>:
- מאחר והכסף לא מוחשי קשה לראות אותו "מתבזבז" ועל מנת לעשות עליו מעקב צריך לבדוק את מצב החשבון באופן קבוע.
- כדי להשתמש בכרטיס אשראי יש צורך במכונה שמזהה את המידע על הפס המגנטי לכן אין אפשרות לשלם לאדם פרטי בכרטיס אשראי.

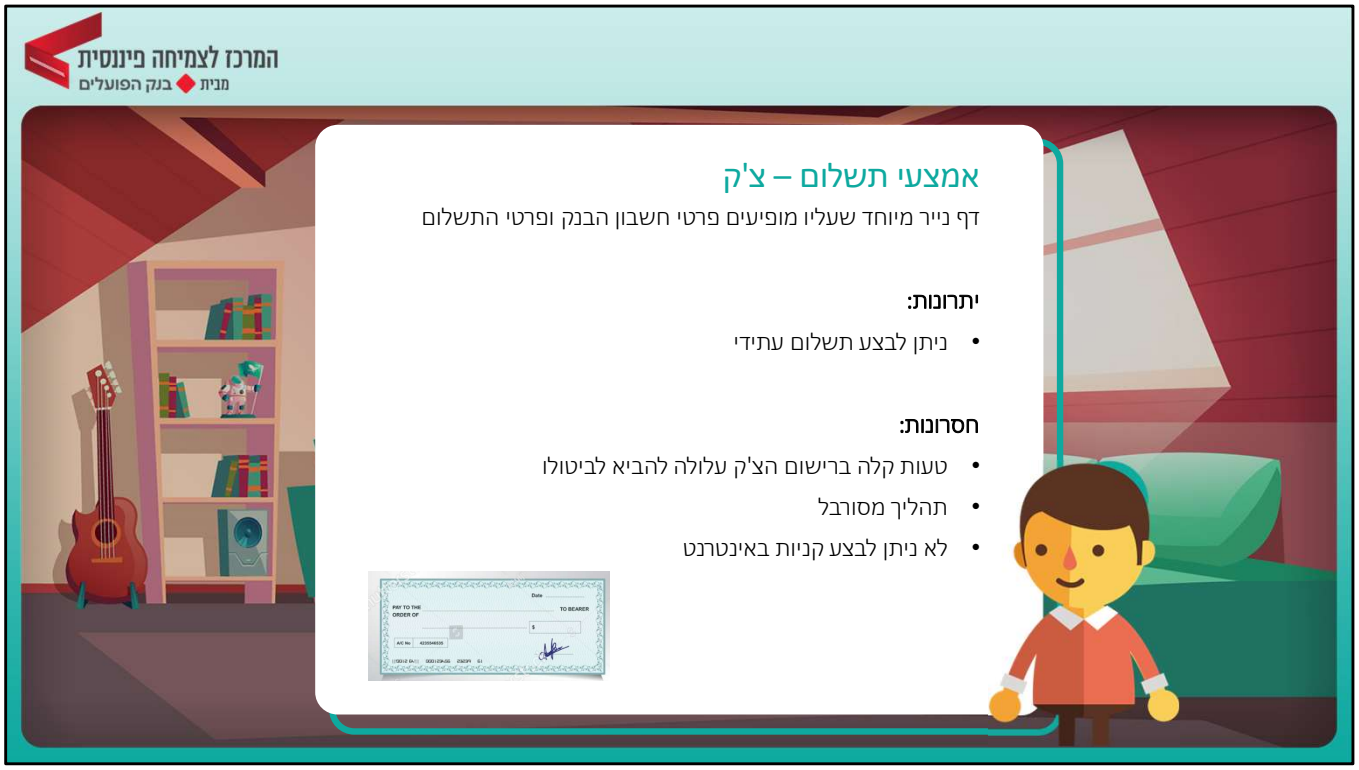

<u>למורה:</u>

צ'קים (המחאות)

שאלי: מישהו פעם ראה פנקס צ'קים? *בשלב זה רצוי להציג פנקס צ'קים לדוגמא/ פנקס ישן/ צ'ק לא אמיתי

הסבירי: צ'ק הוא דף נייר שמיוצר בבנק אותו נותן המשלם למי שמקבל את התשלום.
על הצ'ק מופיעים פרטיו של המשלם ומספר חשבון הבנק שלו.
כשרוצים להשתמש בצ'ק לתשלום, כותבים את שמו של מקבל הכסף, את סכום התשלום ואת התאריך. חשוב לחתום על הצ'ק כדי למנוע זיופים.
מי שמקבל את הצ'ק הולך אל הבנק ומפקיד אותו. הבנק בודק את הפרטים על הצ'ק ואת החתימה ומבצע את התשלום.

יתרונות:

- **אפשר לכתוב על הצק תאריך של היום אבל גם תאריך עתידי. באופן כזה התשלום יתבצע רק בתאריך המצויין על גבי הצ'ק**

חסרונות

- כל טעות קטנה בכתיבה על הצ'ק עלולה להביא לביטולו ולכן צריך לוודא שכל הפרטים נכונים בעת כתיבת הצ'ק.
- האדם שמקבל את הכסף צריך ללכת לבנק כדי להפקיד את הצ'ק – תהליך מסורבל שלא כולם אוהבים.
- לא ניתן לבצע איתו רכישות באינטרנט כמו בכרטיס האשראי.

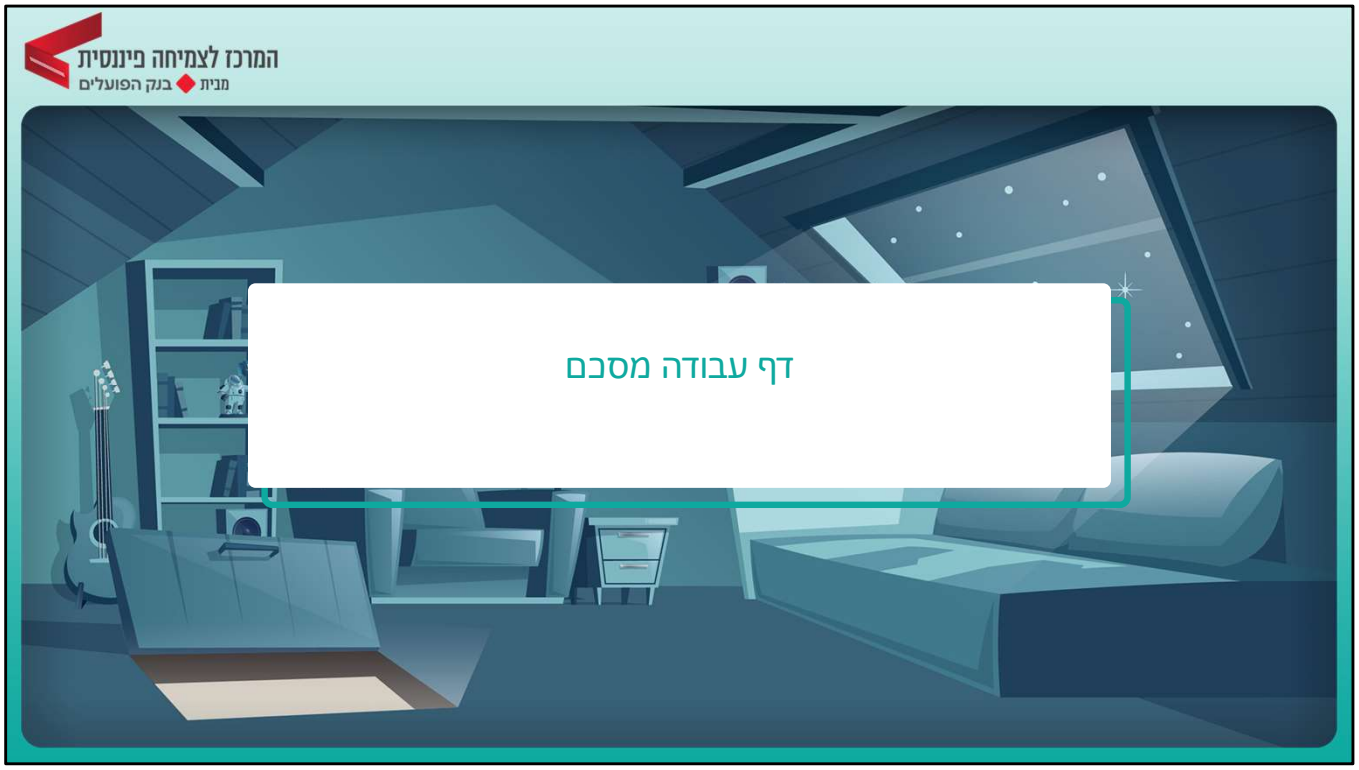

<u>למורה:</u> (8 דק')
חלקי את דף העבודה (נספח ב') לתלמידים (אפשר גם כעבודת בית).